

TELEGRAFULU ROMANU.

Telegrafulu ese de dóne ori pre septemana: Duminec'a si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditiunea soie, pre afara la c. r. poste cu bani gata prin scrisori francate, adresate cátra expeditiunea. Pretiulu prenumera-tiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. n., ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 45.

ANULU XXIII.

Sabiu in 820 Iuniu 1875.

tru celalalté párti ale Transilvaniei at pentru provin-cieia diu Monarchia pre unu anu 8 d. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. n. Pentru prime. si tieri atreine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru intai'a óra cu 7 cr. sirulu, pentru a dóu'a óra cu 5), ór. si pentru a trei'a repétire cu 3 1/2 cr. v. n.

Nr. 1741. Pres.

Cerculariu cátra tóte oficiile protopresbiterali si cátra intregu clerulu parochialu din archidiece-sa Transilvaniei.

Este si va remané fára indoieía in cea mai buna memoria la clerulu si poporulu archidiecesei nóstre archipastori'a binecuvéntata a fericitu-lui meu predecesoru **Andreiú** odini-óra Baronu de **Siaguna**, carele prin staruintele sele neadormite a scosu sánt'a nóstra bisericá din impilárele secolari, si ni-a pusu base firme de prosperare prin regularea administra-tiunei bisericesci conformu asiediamin-teloru canonice din vechime, si prin instruirea archidiecesei nóstre cu tóte conditiunile de prosperare.

Sum convinsu dara, ca voiu in-tempiná consentimentulu clerului si alu poporulu archidiecesanu, cându prin acesteá ronduescu: cá la aniversari'a repausárei neuitatului archie-piscopu si metropolitu **Andreiú**, adeca la 16/28 Iuniu a. c. in tóte bisericéle archidiecesei nóstre sa se tiena pa-rastasu solemnú pentru sufletulu ace-luiasi fericitu archipastoriu, la care sa fia invitatu de timpuriu poporulu no-stru credinciosu, spre a-si poté de-pune in modulu celu mai cuviintiosu tributulu de pietate cátra memori'a fericitului.

Dealtmíntre lasu in voi'a evlavio-ósei si onorabilei preotimi parochiale, a tienie parastasulu ordonatu cu o di mai nainte, adeca in Duminec'a din 15/27 Iuniu, déca acestu terminu se va aflá mai corespunditoriu impregiurárilor locale; in care casu asemene va fi de a se face avisarea necesaria cátra po-poru, pentru a concurge la solenitatea parastasului.

Oficiile protopresbiterale suntú poftite a distribuí cu tóta grabirea cáte unu esemplariu din acestu cercu-lariu la senguraticéle comune biseri-cesci din tracturile lorú.

Sabiu, la 6 Iuniu 1875.

Mironu Romanulu m. p. archiepiscopu.

Politic'a si scólele medie.

Erythros, unu pedagogu ce cri-tica mereu cartile de scóla in diuariulu „Kelet“ scrie intr'unu „epilogu la in-structiunea limbei in scólele medie cam urmatórele:

De-si amu doritu fórté sa evi-támu in articuli nostri de pána acum despre instructiune politisarea, totusi nu ne puturámu retiené dela acést'a in temele ce le impartasirámu asupr'a instructiunei de limba.

Amu patit'o cá si diet'a; de cáte ori venea pre tapetu cestiunea limbei, acést'a totu-déun'a se agerea pána la o cestiune de natiunalitate. Si in fine ce are instructiunea comunu cu po-litic'a? Déca politic'a cu tóte aceste se furisáza in instructiunea nóstra, trebuie sa dicemu, ca invetiamentulu nostru e *bolnavu*. Noi luándu-ne de esemplu pre mediculu celu desteru ne vomu silí sa scrutámu caus'a bólei, cáci atunci ne va fi usioru a aflá si medicamentulu aptu pentru ea.

Criticulu constata apoi, ca in scó-lele nóstre medie nu existe o unitate in invetiamentu si instructi-unea se cultiva dupa cele trei natiu-nalitati (din Transilvani'a) in trei di-verse directiuni. In scól'a media

unguresca aude scolariulu dela profe-sorulu magiaru, ca tier'a nóstra e nu-mai o parte integritória a Corónei Stului Stefanu si ca Transilvani'a de odinióra, care adese-ori a fostu des-binata de tier'a mama, totu-déun'a s'a reimpreunatu cu Ungari'a; de mân'a istoriei invetia scolariulu, ca ungurulu a cástigatu cu sángele seu acestu pa-mentu si e si astadi domnu preste elu si popórele ce le-a aflatu aici le-a supusu siesi cu puterea armei; elu aude de gloriós'a domnire a unorú principi ungari, intre cari suntú de acei'a, cáror'a elementulu germanu are sa li mutiemésca pamentulu do-tatiunile, cu tempulu si egal'a indrep-tatire. Nu este dara minune, cându elevulu scóleloru medie unguresci, venindu la verst'a de barbatu, se mandrescu cu consciinti'a, ca e unu unguuru, unu cetatiénu indrepatitu, unu membru suplinitoriu, si domnu preste pamentu patriei unguresci.

Criticulu arata ca in scólele sa-sesci medie scolariulu primescu in mána o carte de poiesii, din care nu resufla decátu unu sentiementu antipatrioticu, (de esemplu elu aduce aici poiesie: „Ce e patri'a germána“ si: „Transilvani'a tier'a binecuvéntá-rei“) si ca sasulu i se intiparescu in anima de pre tempulu copilariei cu litere nesterse ide'a, ca patri'a sea nu e patri'a nóstra comuna, Ungari'a, ci „patri'a lui trebuie sa fia mai mare.“ Din poesi'a ceea-lalta „Transilvani'a“, care e innulu sasiloru la ocasiuni ser-batoresci, sasulu nu cunósce alta tie-ra decátu „Sachsenlandulu“ si Ger-mani'a, de unde au venitu cá colo-nistú aici, de aci provine, ca sasii ajungendu la etatea de barbatu tra-iescu cu cónvingerea ca numai ei au fundatu cetátile, dara cele-lalte po-póre pricepu numai selbatec'a arta a resbelului, ei au cuceritu cultur'a tie-rei. Pentru acést'a pretiuescu sasii asiá putienú pre natiunile conlocui-torie, pre románi si pre unguri, si dupa victoriele reportate de ger-mani in resbelulu ultimu ei credu, ca acele invingeri suntú de a se multiamí pedagogiloru germani, si de aceea nu potú admite sa li reguleze altu cine-va afacerile scolare.

Dupa aceste observatiuni criticulu cártiloru de scóla vine la románi. *Románulu*, dice elu, de-si scie ca stá inderetrulu celoru-lalti, totusi se in-sufletiescu de ide'a, ca stramosii sei au suptu laptele lupei si cetesce isto-rielle scriseromanesce. Ungurulu sisasulu i suntú inimicii sei firesci; elu a fostu mai intáiu aici decátu ei, si elu 'si va aduce la valóre dreptulu seu de prio-ritate pre cátu se va puté.

Cându iésa scolariulu din scólele medie cu asiá diversa directi-une, nu ne prinde mirare, déca elu in etatea, candu trebuie sa presteze servitie folositorie patriei comune, i aduce paguba; cându aru avea sa se supere de starea strimtorata (a patriei), elu din contra se bucura.

Déca cunóschemu reulu lu vomu puté curendu vindecá, dara atunci cându nu mai e curabilu *ense reciden-dum est*.

Criticulu afla corectu lucru, cá guvernulu ungurescu sa puna pre spe-sele sele unu profesorú probatu de limb'a magiara, ba guvernulu aru gresi, déca n'aru cere dela acestu oficialu cunoscinti'a perfecta a limbei magiare fára de a-i oferí ocasiunea, cá sa o invetie pre tempulu cându e in scóla.

Asemenea procedura se recomanda si la studiulu istoriei si alu geografiei.

Ce se atinge de *fapteccele erori*, amu aflatu, ca aceste suntú séu contr'a scientiei séu contr'a statului. Cumca románi de esemplu se tieniu unu po-poru de multe mii de ani, pre acést'a noi (magiarii) nu dámu nimicu; cându inse ei se dau de descendentu directi ai romaniloru, cu ce vrea sa demu-streze acest'a? Nu contradice cu rea-litatea, ca teritoriulu pártiloru tran-silvanene este impartitu dupa intipui-rea lorú? Si este permisú sa se do-ceze in scóla cá fapta adeverata, cea ce pána acum nu e constatatu prin sciintia, ba contradice directu cu da-tele si faptele istorice? Noi credemu, ca atari doctrine antiscientifice, atari schimonosiri nu se potú delaturá prin ordinatiuni guverniali. Rectificarea in-vetiatureloru false se tienne de unu foru scientificu. Ministrulu de instructiunea publica sa provóce pre autorii ce la-tiescu atari doctrine ratecite in opuri de feliulu acest'a, sa dovedésca afir-matiunile lorú si despre acést'a sa decida comisiunea unei academii de sciintie. Refutándu-se afirmatiunea au-torulu sa fia indatoratu a revocá in modu solemnú erórea sea.

Pentruca, déca guvernulu pune interdicte pre atari opuri, inainte de a se rectificá erórea pre cale scienti-fica, se poté dice atunci, ca elu per-horescéza adeverulu si voiescu sa su-prime pre cele-lalte natiunalitati.

De altu soiú suntú invetiaturile inimice statului, cari suntú condemna-bile dejá din punctu de vedere peda-gogicu. Numai contr'a acestor'a se poté aplicá interdictulu.

Criticulu terminá observatiunile sele cu o propunere ce o a facutu si de alta data, *ca adeca invetiaturii din scólele de medie din pártile transil-vanene sa se conchiame de cátra guvernú pre totu anulu celu putienú odata la o svatiuire comuna*. Dela aceste intruniri astépta criticulu o nesuintia armonica cátra unu scopu comunu si speréza, ca ministrulu de instructiune va ca-petá astfelu o influentia mai mare asupr'a scóleloru, de cátu prin ordo-nantiele inhibente.

Emigratiunea germaniloru in Romani'a.

(„Republique francaise.“)

Printre medilócele ce recomanda Machiavelu principelui seu spre a con-servá o provincia cucerita, nu este nici unulu care sa-i para asiá de a-vántagiosu sub tóte rapórtéle cá acel'a de a tramite colonii in acele provincii. Acést'a procedare ii pare mai comoda cá medilócele diplomatice, mai sigura decátu ruinaarea provinciei ce cine-va voesce sa robésca, mai economica de-cátu intretienerea acolo de trupe nu-meróse.

Germanii au perfectionatu intr'unu modu fórté simtitoriu doctrin'a ma-chiavelica. Ilustrulu secretariu Floren-tinu propunea colonisarea numai spre a mentiené supuse natiunile dejá cu-cerite, pre cându germanii o aplica natiuniloru pre care voru sa puna mân'a mai tardiu.

Se scie ca germanisandu Schles-wigulu si Holsteinulu printr'o coloni-satiune incheiata si nebagata de séma ei au pretinsu sa justifice cucerirea acestei párti a Danimarcei. Amu mai aretatu in revist'a nóstra dela 6 Iuniu 1874 cum aceeasi infiltrare a elemen-tului germanicu in Pomerani'a erá

organisata intr'unu modu dibaciu de guvernulu prusianu; cum ea se facea, mai incetu poté, dara totu atátu de sigura, si in provincielle slave din Au-stri'a.

Íde'a de a colonisá Dunarea de josu spre a pune apoi mân'a pre dens'a, nu este nóue in creerii tudesti. De mai multu tempu inca, economistii si ómenii de statu ai Germaniei vedu cu intristare ca o suta de mii de germani parasescu pre fia-care anu tier'a spre a merge sa populeze si sa imboga-tiésca statele unite. Acesti colonisti perdu in adeveru fórté repede limb'a si caracterele lorú natiunale spre a deveni americani, si suntú cu totulú perduti pentru patri'a muma. Ce fortia aru fi, din contra, pentru Germani'a, déca aru puté sa indrepteze asupr'a tieriloru slave, magiare si románe care o incungiura, acestu curentu ce ta-rasce pre cea mai mare parte din emi-grantii sei cátra lumea nóua.

Acést'a cugetare venise in gan-dulu mai multor'a din Germani'a, cându unu economistu ilustru, Fridericu List veni sa-i dea o autoritate mai mare in oper'a sea: sistemú natiunale de economie politica. Preocupatu esclusi-vamente de interesele Germaniei, si nestudiindu celalalte tieri de cátu spre a trage din ele invetiamente proprii la luminarea patriei sele, List, se in-torsesé din Americ'a cu unu spiritú fórté pósitivu si fórté practicú. Elu vedíuse de aprópe cum conatiunaliu sei ódata ajunsí in lumea nóue uitau Europ'a si regretá ca nu-i vede fic-sandu-se in tierile care inconjura pa-tri'a lorú. „Cu de cincí ori mai pu-tieni bani si tempu de cátu costa spre a se duce cine-va pre malurile lacului Erie, unu locuitoriu alu Dunarei de susu poté sa se transporte in Moldov'a si in Romani'a, séu in Serbi'a, séu inca pre cóst'a sudu-vesta a márei negre.“

Íde'a emisa de List clocea dejá, spre a dice astu-feliu, in opiniunea pu-blica. Inca dela 1835 se fórmase o societate la Lipsic'a cá sa incuragedie colonisarea orientulu cu germani. In cáti-va ani, se fórmara cincí-spre-diece comitete dupa módelulu aceluia din Lipsic'a; in 1848, ele se intrunira in acestu orasiu spre a se intelege. Acoló fu scosu acelu strigatu: „Drang nach Osten. In mase spre orientu!“ repetatu de atátea ori de atunci incóce.

Dupa d. Luys, se poté numerá astadi 52 de comitete analoge; si s'aru fi aflendu in ministeriulu ataceriloru straine din Vien'a o sectiune particu-lara pentru colonisarea orientulu.

Erá naturalu cá colonisarea ger-mana sa se faca mai repede in tierile slave supuse monarchului austriacu decátu la natiunile independente. Astu-feliu ca in Tyrolu, 60 la 100 diu populatiune, si in Silesi'a austriaca 50 la 100 suntú germani. Cu tóte silin-tielle cele desperate ale cehiloru, ei nu potú scapá de germanisare, si chiaru acum 37 la 100 din locuitorii Boemiei suntú germani.

Ungurii, cu tóta autónomi'a lorú, nu resista nici mai tare vecinatátiiei Germaniei. Adeverulu este inse cá in populatiunea de pre la tíera nu se gá-sescu mai multu de 10 germani la 100 de locuitori, — ceea ce este dejá considerabilu. Se scie inse cátu este de anevoie sa desnationaliseze cine-va unu poporu pána la colib'a tieranului. Déca considerámu orasielle unguresci, vomu vedé aci limb'a germana cá limba obicinuita. Dintre 100 locuitori,

la Pest'a si Bud'a, 48 suntu germani, la Presburg 66 si la Edenburg 97.

Afara de acestea ungurii favoriseza introducerea germanilor in tierile slave care dependa de coron'a lor prin pretensiunea ce au de a impune tuturor limbajulu lor celu scarbosu. In alegerea intre limb'a germana si cea ungara, adeca intre o limba pre care o intielegu tote tierile civilisate, si o idioma mai putienu armonioasa, si multu mai putienu respandita, se intielege ca serbii, croatii, transilvanenii, etc., se decida sa pretere pre cea germana.

De acea, nici unulu din poporele alipite intr'unu modu artificialu la monarchi'a ungara nu scapa de invasiunea teutonica. Orasiele mai cu sema devinu germane si 'si perdu pana chiaru si numele; in Transilvania, provincie romana Clusiu (dela latinesce Clusium) s'a facutu Klausenburg, Sabiu s'a facutu Hermanstadt, si are 70 germani la sut'a de locuitori, si in Bucovina Czernovitz are 35 la 100 si Temesvarulu, in Banatu, 47 la sut'a etc.

Dara de candu germanisarea provinciilor negermane din Austri'a nu mai este decatu o cestiune de tempu, ambitiunea germanilor a crescutu. Nu le este de ajunsu ca au inlocuitu pre Wendi in Prusi'a propria, si pre polonesi in ducatul de Posen si in Silesi'a; nu le este de ajunsu a germanisa putienu cate putienu tote provinciile slave si latine din Austri'a; marea negra este acum care constitue dupa densii limit'a naturala a imperiului lor. Si acest'a in numele unui nou principiu formulatu de List, dupa care unu poporu are dreptulu a posede gurele fluviilor lor. — Acestu principiu aru justificat, dupa cum se vede, cucerirea Holandei, si aceea a Turciei si Romaniei!

De altmintrenea argumentele nu le lipsescu nici odata pentru aneclarea acestei din urma tieri. Ca de obicei aceste argumente sunt trase din archeologie. De-si filologia cea mai elementara, antropologia si simpla istoria romana demonstra preste fire ca romanii sunt de origine latina, s'au gasitu filologi germani destulu de cutediatori pentru a sustiene ca romanii sunt si ei germani. Caci ei descindu din daci, dicu aceste spirite ingenioase; si dacii (pronuntati *datschi* adeca *deutsch*) erau de rasa tedesca.

EGISIORA.

* Studii essegetice.*

(Urmare)

Numerulu acest'a simbolicu, si art'a scrierei, tradéza inaltimea spiritului, profunditatea cugetarei: inspiratiunea divina. Art'a scrierei lui, corespundietoria scopului, depinge drama evangelica asiá de puternicu intretiesuta, asiá de strinsu si naturalu incopciata, incatu pre acésta trépta nu s'a potutu inaltia nici unu scriitoriu de candu e cunoscuta art'a scrierei. — A espune in detaiuri (particularitati) totulu, si in inceputu finitulu, dar' asiá catu detaiulu (particularitatea, lucrulu singuratecu) sa nu ineteze a fi inceputu: o parte din art'a evangelistului; a evangelistului; a espune materialulu asiá catu ideile sa se misce in forma de zale, din cari fiacarea sa fia indusa prin ceea-lalta spre a forma catene, cari sa se intinda in forma cercularia, inaltindu-se fiacarea mai pre susu decatu cea precedentu, si totusi cea mai inalta, cea din urma sa dea man'a cu cea mai inferioara, cu cea dintaiu: se vina acolo de unde a pornitu, fara a se simti — ore-cum furisandu-se: partea a dou'a artei de scriere la evangelistulu Ioanu.

1) Nu potemu nici decatu afirma ca Iis. a invetiatu numai asiá precum scrie unulu séu altulu din evangelisti.

*) A se vedé nrii 42 si 43.

Nu vomu staru a face sa se observe catu aru fi de departe acestu argumentu de a justificat cucerirea, chiaru candu elu n'aru pacatui inca dela inceputu. Elu nu este fundatu inca de catu pre o fantasia antropologica forte ridicola. Caci romanii descindu din romani mai multu decatu din daci, si afara de acestea este mai probabilu ca dacii erau pelasgi (dupa d. Henri Martin) iera nu germani.

O calitate pre care poporul romanu o datorese fara indoel'a ilustriei sele origini, este resistentia extraordinara ce ofera ori carei natiunitati straine. Aci se recunosce descendenti acelu romanu cari prin cati-va coloni, schimbau natiunitatea Spaniei si implantau aci asiá de tare limb'a, legile si obiceiurile lor, incatu nici invasiunile gotice, nici dominatiunea seculara a Mauriloru, nu potura alungá dintr'ensa spiritulu Romei. Eata ce scrie unu consule francesu dela Temesvar: „Nici o natiune nu este mai persistenta; nu numai ca ei resista mai pretutindenii influentiei magiariloru si germaniloru, dara inca au asup'a poporeloru cu care se afla amestecati, o singulara fortia de asimilatiune. Elu nu invetia limb'a veciniloru lor, pre cari i silescu sa intieléga pre a loru. E de ajunsu, cum dicu serbii, ca o femeia romana sa fia introdusa intr'o casa pentru ca in putieni ani tota casa sa devina romana. Astu-feliu au disparutu tote urmele serbiloru cari se stabiliseru in Transilvani'a; astu-feliu, limb'a obiceiurile, natiunitatea romana, au inlocuitu, intr'o multime de sate din Banatu limb'a, obiceiurile, natiunitatea serba. Acésta transformare nu este oper'a seculiloru; ea se opereza sub ochii nostri cu o rapiditate surprindietore. Dela 1848, adeca in spatiu de 25 ani putemu citá mai multe sate cari s'au romanisatu cu totulu.“ Si intr'adeveru, autorulu le citédia, cu cifrele oficiale in mana.

Germanii sciú bine catu de tenace este natiunitatea ce ei combatu in provinciile romane ce sunt sub dependintia lor. De acea si ei indreptara contra loru tote silintiele si tota severitatea lor.

Afara de acestea germanii nu ascundu nici decum pretensiunile lor asup'a tiermiloru marei negre. La 13 Martiu trecut se creá o universitate

la Cernovitz in Bucovin'a, provincia romana situata la extremitatea orientala a imperiului si rapita acum unu seculu Moldaviei. Nu numai ca limb'a germana fu impusa acestei universitati, instituita dupa chipulu si asemanarea celei din Strassburg, dara inca unu deputatu romanu, cerendu ca sa fia aci celu putienu o catedra de limb'a romana, i se respunse ca aceste facultati se creau tocmai pentru a respandi dincolo de limitele imperiului influentia germana.

Unu progresu multu mai considerabilu facu germanismulu in di'ua candu imprudentia guvernului romanu si incuria puteriloru interesante la scaparea acestei natiuni lasara pre austriaci sa ia esplotarea Dunarei. Fridericu List simtise forte bine importantia posesiunii acestui fluviu pentru succesulu colonisarei germane pre marea negra. „Este evidentu, dicea densulu, ca aceste colonii n'aru profitá Germaniei decatu numai candu schimbulu produselor fabriciloru germane contra productelor agricole ale coloniloru, n'aru intalni nici unu obstacolu si aru fi convenabilu ajutatu de cai de comunicatiune economice si repedi. Trebuie dara ca Austri'a sa inlesnesca catu se va pute mai multu comerciulu de transitu pre Dunare si ca navigatiunea cu vapore pre acestu fluviu sa ia o mare activitate.“

Germanii facura mai multu de catu cerea ilustrulu lor economistu: Compani'a cacheboturiloru de pre Dunare, ornata de numele putienu elegantu, dara eminentu germanicu de K. K. Donaudampfschiffahrtsgesellschaft. „Uséza de Dunare ca de unu fluviu alu seu, ne dice d. Luis. Ea posedá in totu lungulu litoralulu avute stabilimente, ateliere de reparatiune, birouri, porturi admirabilu situate, pana si unu superbu hotelu pentru marinarii sei. Nu este raru de a se vedea detasamente din acesti marinari, armati si comandati militaresce, traversandu stratele orasielor riverane, romane si turce, in marea indignare a autoritatiloru locale. Acést'a este preludiulu cuceririi.“

Nu pote cugetá cine-va fara intristare vedendu ca nisce privilegii asiá de exorbitante au fostu concedate de imprudentulu principe Stirbey pentru spaimentatorea perioda de 99 ani. Prin vast'a artera a Dunarei se stre-

córa produsele manufacturiei germane, si exportulu lor in Romania este inca inlesnitulu prin tractate de comertiu impuse de Austri'a si cu totulu in avantajulu ei.

(Va urmá.)

* Multiamita si provocare.

Esprimendu-mi multieimit'a mea cea mai sincera catra toti acei prea stimati domni si amici, cari din opuscululu meu „epistol'a deschisa“ au binevoitu a primi inca in anulu 1872 esemplaria de vendiare, si mi au tramisu dejá sumele incurse, — cu o cale rogu pre acei prea st. domni, dela cari inca nu amu primitu banii, ca sa binevoiesca a-mi tramite pretiulu esemplareloru vendute, pana la 15 Iuliu a. c., facendu-mi totu atunci cunoscutu numele si locuintia domniloru cumperatori; iera in casu, candu nu le-aru fi potutu vinde, sa binevoiesca a mi le tramite nefrancatu pana la terminulu susu atinsu.

Acum nu de multu avendu nisce polemie in foi'a ungu. „Kelet“, intr'unu ciclu de articuli m'amu nesuitu a descrie o mare parte a gravaminelor nostre, si a dovedí, cumca, deca romanii sunt nemultiamiti si deca ei observu fatia cu fratiunguri o tenuta rezervata; ast'a provine chiaru din acele pre destule motive ale nemultiamirei, iera nici decum din cutari intentiuni reutaciose si inimice statului si poporulu magiaru, caci romanii altmintrea forte bine sciú, cumca a stá intr'o buna intielegere fratiésca aru recere inse restulu vitale alu ambeloru acestoru natiuni.

Cu viua bucuria si adeverata recunoscintia amu vedutu, ca atatu „Tel. Rom.“ in nr. 13, catu si „Albin'a“ in nr. 10; apoi „Federatiunea“ in nrii 15—16, si „Gaz. Trans.“ in nr. 17 a. c. a luat notitia despre articuli mei si inca in nisce termeni forte magulitori pentru mine, si multu coversitori de forte putientelu meritu ce pote lu voru fi avendu acei articuli modesti, i-a apretiu cu o deobligatoria bunavointia, ba cele doue foi din urma i-au si reproduse in traducere (de-si pentru scurtimea tempului, cu unele lacune, si gresieli parte de traducere parte de tipariu). Primésca deci toti pr. on. dni redactori multieimit'a mea cea mai caldura. —

Ba insasi evangeliile deosebite ne aréta ca nici unulu din scriitorii lor nu si-au luat de problema sa scrie viet'a si faptele lui Iis. sistematecu cu tote amenuntele. Sinopticii au descrisu activitatea lui Iis. cu deosebire din Galile'a; iera Ioanu, cu preferintia cea din Ierusalimu. Sinopticii au scrisu evangeliile lor cu multu tempu inainte de Ioanu, acei'a cam intre anii 50—60, iera acest'a aprópe la anulu 100. Insasi evangeli'a lui Ioanu aréta ca evangeliile sinoptice i-au fostu cunoscute, si ca acelea le presupune asemenea cunoscute lectoriloru sei. De aci urméza ca unele momente nu sunt pre scurtu dara ponderosu atinse, ori atinse numai ca presupuse sciute, cum botezulu si cin'a ultima, pre candu altele le vedemu espuse mai pre largu. Elu nu néga prin acést'a istorisirea sinopticiloru, ci o indeplinesce: imple lacunele din acelea; ba evangeli'a lui nici ca se pote intielege pre deplinu fara ajutorulu aceluor'a. Si cu tote acestea elu a scrisu asiá de independente, fara a luá in consideratiune colisiunea reale séu numai paruta cu sinopticii. — Elu nu decopiseza, precum sinopticii, ci reproduce. Pre bas'a intiparirii ce a facutu in anim'a lui persón'a, invetiaturile faptele: istoria lui Iis. presentéza o icóna precum a conceput'o in sufletulu seu, si precum in cele mai dinlantru ale sele i s'a prefacutu in proprietate spirituale, in decursulu aloru 70 de ani si mai bine.

2. Traditiunea atribue cu unanimitate acésta evangelia Apostolului Ioanu, fratele lui Iacobi, celui ucisu de Irodu Agrip'a cu sabi'a (Fapt. apost. 12, 2.) si fiulu lui Zevedeiu pescariulu (Mat. 4, 21. seq.) si a Salomei (Mat. 20, 20. Marcu 15, 50).

Pre evangelistulu Ioanu lu vedemu mai intaiu in societatea lui Ioanu Botezatorulu. Elu la unu semnu indirectu alu Botezatorulu (Ioanu 1, 35 seq.) urméza lui Christosu. Ce etate a avutu atunci nu se scia; potemu inse presupune ca a fostu cam cu 10 ani mai teneru ca Iis. basandu-ne pre impregiurarea ca a traitu pana pre tempulu lui Traianu (98—117 d. Chr.)

Dupa catu mi-amu facutu combinatiunile din esplicarea evangeliiei lui, n'a statu multu in societatea lui Iis. (vedi not'a la finea capitulului I si esplicarea la 2, 12 din acést'a evangelia), caci mai tardiu lu aflámu ierasi la ocupatiunea sea de pescariu la marea (laculu) galileica, de unde l'a chiamatu Iis. impreuna cu pre fratele seu Iacobi (Mateiu 4, 21 seq. Marcu 1, 19 seq. Luc'a 5, 9. seq.) Acesti frati, impreuna cu Simonu Petru forméza societatea cea intima pentru Iis., inaintea caror'a invia pre fet'a lui Iairu (Marcu 5, 37. Luc'a 8, 51), se schimba la fatia (Mat. 17, 1. Marcu 9, 2. Luc'a 9, 28.) si se róga in Gethsemane (Mat. 26, 37. Marcu 14, 33.)

Lui nu i-a datu man'a ca in scrierea sea sa-si puna numele pre fatia, ci totu-déun'a si-lu circuscria séu

prin: „celu-laltu invetiaceleu, séu invetiacelelu pre carele iubea Iis.“ (13, 23. 19, 26. 20, 2. 21, 7. 20, 24.) séu lu retace cu totulu (1, 39.)

Istorisirea evangelica, ca si a faptelor apostolesci lu aduce mai de multe ori in relatiune cu Petru. Deosebirea intre ambii este evidenta. Fatia cu barbatulu celu grabnicu, alu momentulu, este Ioanu celu mai intimu, carele vietuesce mai multu in simtiementulu internu decatu in actiune interna, si vis-a-vis de darulu celu-laltu de a aflá, la tempu cutentulu acomodat, este elu celu tacutu. Deca la cin'a cea mai de pre urma intréba elu pre Dlu, este Petru, carele prin unu semnu lu provóca la intrebare (13, 24—26); si deca dupa inviere urméza in tacere lui Iis., Petru este, carele dá espressionu intrebarei, ce se vede in acésta urmare tacuta (21, 20—22). In internu este elu celu mai de aprópe a lui Iis.: in anim'a lui s'a facutu cea mai profunda impressiune despre persón'a lui Iisusu, si in tacere s'a prelucratu pana a formatu acelu tablou grandiosu, pre carele ni-lu depinge asiá de minunatu.

Trasurile unei vehemencie irrumpetorie, ce ni le infatisiéza evangeliisti sinoptici despre densulu, se acomodéza usioru cu icón'a melancoliculu, ce o aréta evangeli'a lui — vedi Marcu 9, 38. seq. Luc'a 9, 49 si mai cu sema Luc'a 9, 54. care din urma se vede a fi servitu la supranumirea lui si a fratelui seu de: „fii tunetu-

Eu in interesulu causei amu cre-
diutu a fi lucru dóra nu fára de óre-
care folosu, cá articuli memorati, scrisi
in graba mare, dupa o coregere si in-
tregire sa-i tiparescu in câte-va sute
de esemplare intr'o brosiura intitulata:
„Egy jó csézzatu román felszólalás“ un'a
parte cu un'a precuventare cátra ce-
titorii unguri, alta fára precuventare.
Prin urmare mi iau libertate de a pro-
vocá pre toti acei prea st. domni si
frati, cari aru dorí sa cumpere, séu
n'aru pregetá a desface câte-va esem-
plare din acésta brosiura (de 43 pag.
litere garmondu), cu unu pretiu de
30 cr. plus porto postal, cá sa bine-
voiesca a me insciintia cu dóue trei
sire, pñtru cá sa le potu servi cu
esemplariile dorite.

Ladislau Vaida.

↑ Purcareni, 2 Iunie 1875.

Dle Redactoru! Comun'a Zezinu,
un'a din cele mai serace dia archi-
diecesa si cea mai seraca din tractulu
I-lea alu Brasiovului, se bucura de
presinte de unele progrese conside-
rabile in sporirea realitatilor bise-
ricei sele ortodoxe si acestea le mul-
tiamesce energicului si generosului pa-
rochu locale Oprea Bogdanu, carele
a) a modificatu pre spesele sele
cas'a parohiale in decursu de mai
multi ani astfel, incatu astadi inmul-
tita cu mai multe incaperi delicate
corespunde pre deplina de locuint'a
unui preotu; —

b) a medilocitu dela diferiti cre-
stini de prin alte parochii o suma de
odóra pretiose, care servescu in bise-
rica parte pentru servarea servi-
tiului divinu si parte pentru decóra
interna; iera in partea esterna a cul-
tivatu curtea bisericeii intr'unu gradu
aprópe de a puté fi dechiaratu de unu
micu paradisu si a castigatu la fun-
datiunea parohiale si unele bunuri
nemiscatóre s. e. lazari si agri; —

c) a staruitu fára oboséla de s'a
edificatu in decursulu cestoru doi ani
din urma o scóla pompósa la loculu
celu mai placutu in fati'a bisericeii;
— si

d) preste tóte acestea a mai sur-
prinsu si in Lunea pogoririi Duchului
sántu pre o multime de óspeti veniti
de prin comunele vecine la aniversa-

lui“ (Marcu 3, 17). Aceste, cum si
Mat. 20, 20 seq. aréta pre lángra spi-
ritu infocatu si o iubire ferbinte si
mare incredere in Iisusu.

Faptele apostolesci ni le aréta in
societatea lui Petru, atátu in Ierusa-
limu (c. 3 si 4.) cátu si in Samari'a
(8, 14). Iera la anulu 50 dupa Chr.,
cándu s'a tienutu sinodulu apostolescu
alu III-lea, numitu ierarchicu*) (Fapt.
apost. capu 15), lu vedemu in Ieru-
salimu impreuna cu pre Chif'a si Ia-
cobu fratele Dlui, cá unulu din stelpii
crestinismului (Galat. 2, 9). La a dóu'a
venire a lui Pavelu in Ierusalimu —
sinodulu IV apost. presentia lui nu
se amintesce (Fapt. apost. capu 21).
De aci inse nu putem deduce absen-
tarea lui, cáci nici la sinodulu alu III
nu se amintesce, ci se cunoáce numai
din Galat. 2, 9. Cándu a parasitu Ie-
rusalimulu nu se scie; probabilu cu
inceputulu impresurarei Ierusalimului.
Dupa traditiune elu s'a retrasu in
Asia mica, si in specie in Efesu, unde
si-a desvoltatu activitatea. Despre pe-
trecerea si activitatea lui in Efesu
aflámu urme la Ireneu, Clemente din
Alessandri'a si Apolloniu, carele afirma
ca Ioanu in Efesu a inviatu unu mortu
(Eusebiu V, 18). Dupa traditiunea mai
reslatita Imperatulu Domitianu l'a esi-
latu in insul'a Patmosu (Euseb. III.
18, 20), dupa ce cufundatu fiindu in
oleiu ferbinte nu s'a vatematu (Tertul.
de praescr. ad haer. 36). Hieronimu
(ep. ad Gal. 6, 10.) ne-a pastratu o

*) Istori'a bisericesca de Andreiu Bar.
de Siagun'a p. 96.

rea chramului acesteii biserici cari
dupa decurgerea servitiului divinu in-
vitati fiindu de supranumitulu parochu
au luat parte la unu prandiu galantu
in cas'a par. cu testarea unui staulu in
pretiu de 84 fl. v. a. curtiei paro-
chiale, celu ce tocm'a se sevarsiesce. —

Atari esemple frumóse merita tóta
laud'a si urditoriulu loru tóta stim'a;
— de acea pré on. dle redactoru sun-
teti rogati a dá locu in pretiuitulu
diuariu „Tel. Rom.“ ce redigeti, ace-
storu orduri, cu atát'a mai vertosu,
cu cátu ca acestu parochu demnu de
chiamarea sea, n'a facutu bisericeii
acesteii asiá avansamente din vre-o
ambitiune séu din óre care avere pro-
pria, cáci venitele cele subtiri nici pre
departe nu i-aru concede asiá ce-va,
respectiv astfelu de generositati, ci
simplu din iubirea natiunei sele si a
animei bune. A.

Actu testamentariu pentru constituirea unui fondu speciale destinatu.

La invetiamentulu laicu si la acte de bine-
facere.

II.

Fondándu Seminariulu Nifonu
n'amu incetatu de a cugetá mai pu-
tieniu si la invetiamentulu laicu. Do-
rinti'a statornica a sufletului meu erá,
sa potu totu de odata constitui unu
fondu specialu pentru instructiunea
si formarea cetatieniloru folositori
tierei, din care, jumetate sa fia des-
tinatu la acte de bine-facere si ajutórie
pióse bisericeiloru si servitoriloru loru.
Impregiurári inse, mai presusu de pu-
terile mele impedecándu-me neconte-
nitu, astadi multiamescu celui a totu
puternicu ca a permisu sa indeplinescu
si acésta tainica fagaduintia a cugetu-
lui meu.

Ori cátu s'aru face pentru lumi-
narea poporului, nici odata nu va fi
prea multu. Si seracii suntu si densii
suspínulu de durere alu omenirii din
care facemu parte.

Sciu asemenea ca putintiele 'mi suntu
marginite si acestu slabu prinosu alu
unei lungi si serguitoare economii se
va absórbe cá unu isvoru puteniu
simtitu intr'unu mare si puternicu
riu. Totusi nu potu parasí mangaierea
de a dice ca in marginile putintieloru

trasura fórté frumósa din caruntetiele
Evangelistului. Elu dice ca ajungendu
Ev. Ioanu la betranetie asiá de adenci
incátu nu mai potea umblá, punea
sa-lu duca in adunare, unde repetiá
mereu: „Fiiloru! iubiti-ve unulu pre
altulu!“ La betranetie adenci, cam
pre la anulu 100 a muritu in Efesu;
mormentulu lui se cunoáce pána in
tempii mai tardii (Eus. VII, 25). Aci
in Efesu a scrisu Ioanu Evangeli'a sea,
dupa a sinopticeiloru. Ireneu (ad. hae-
res. III, 4. Euseb. V, 8.) ne spune ca:
Mateiu a scrisu evangeli'a sea pre
tempulu cándu Petru si Pavelu erau
ocupati in Rom'a, pentru evrei, in lim-
b'a evreesca; dupa mórtéa apost. Pe-
tru si Pavelu, Marcu a scrisu, cá fostu
invetiacelu alu lui Petru, evangeli'a
predicata de Petru, ier' Luc'a insoci-
tioriulu lui Pavelu, evangeli'a predi-
cata de acést'a, apoi adauge: *ἐπειτα
Ἰωάννης ὁ μαθητὴς τοῦ κυρίου, ὁ καὶ
ἐπὶ τὸ σιῆθος αὐτοῦ ἀναπεσὼν, καὶ
αὐτὸς ἐξέδωκε τὸ εὐαγγέλιον ἐν
Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας διατρέβων** Acé-
sta evangeli'a a servitu spre a com-
bate eresulu lui Kerinth si a Nicolai-
tiloruu**) (Adv. haeres. III, 11.) cari
se formau deodata cu crestinismulu,
si cari, cu deosebire Kerint facea mari
greutáti Evangelist. Ioanu.

Dupa Clemente de Alessandri'a:

*) Dupa aceea Ioanu invetiacelulu
Domnului, carele a si statu (culcatu) pre
pieptulu lui, a edatu evangeli'a petrecendu
in Efesulu Asiei.

**) Despre eresurile acestor'a pre scurtu
vedi Istori'a biser. de Andreiu Bar. de Si-
gun'a Tom. I. pag. 98 seq.

amu cautatu a-mi face datori'a. Cándu
chiaru aru trece nebagata in séma
acésta doioá ofranda ce depunu pre
altarulu patriei si omenirei suferinde,
cugetulu 'mi-va remanea impacatu de
ajunsu déca smerit'a mea fapta va
servi de indemn cu altii in Christosu
frati sa desevarsiesca cea ce eu amu
facutu cá simplu inceputu.

Punendu-mi deci cá totu-déun'a
credinti'a in Dumnedieulu parintiloru
nostru, cari ne-a pastratu o lege si o
tiéra prin atátea grele impregiurári
si din adenculu inimei indreptándu-i
smeritele rugaciuni, cá sa-si reverse
indurarea preste acestu sermanu si
multu cercetatu pamentu alu Roma-
niei, dispunu cu tóta sufletesc'a dra-
goste cele ce urméza:

I. Din propri'a si bun'a mea avere,
spre indeplinirea susu aretatului meu
scopu, constituiescu in perpetuitate
doue din proprietátile mele fonciari,
mosi'a Chiajn'a din districtulu Ilfov,
plas'a Snagovului, si mosi'a Bascovenii
de josu, comun'a Galatieni, districtulu
Vlasc'a, plas'a Glavaciocului, cari se
voru cunoáce sub titlu genericu: *Fon-
dulu de instructiune si ajutóre Nifonu.*

II. Jumetate din veniturile acestui
fondu le destinu pentru invetiamentu
laicu, iera cea-lalta jumetate pen-
tru acte de bine-facere si ajutóre bi-
sericeiloru serace si servitoriloru loru.

III. In cátu pentru invetiamentulu
laicu, pána la crescerea fondului, bur-
sele ce destinu pentru liceile si gim-
nasiele din tiéra se voru margini la
numerulu ce se va putea sustiené cu
sum'a de galbeni 60—70 de fia-care
elevu pre anu.

IV. Aceste burse se destinu co-
piiloru sermani, cari se voru distinge
mai multu la invetiatura inca din cla-
sele primari si cari, pre lángra fericite
dispositiuni, si numele onorabile ale
parintiloru, voru uní si o buna con-
dúita recunoscuta. — Cursurile supe-
rióre voru tientí speciale la studiulu
sciintieloru esacte.

V. Rudele mele, de ori-ce gradu,
voru fi preferite atátu pentru bursele
din tiéra cátu si spre a fi trimise
in strainatate pentru intinderea si per-
fectionarea cunoscintieloru.

VI. Pentru repartiti'a fondului de
ajutóre se va observá cá principiu
urmatórele:

Ioanu, vedindu ca sinopticii espunu
mai multu numai partea omenesca,
trupésca (*σωματικά*) a lui Iisusu, in-
demnatu de amicii lui si inspiratu de
spiritulu sántu, a scrisu evangeli'a
pneumatica (spirituale)*). Fragmentu
muratoricu, descrie acést'a impregi-
urare mai de aprópe astfelu: „co-
hortantibus condiscipulis et episcopis
suis dixit: conjeunata mihi hodie tri-
duo, et quid quid cuique fuerit reve-
latum alterutrum nobis enarremus.
Eadem nocte revelatum Andreae ex
apostolis, ut recognoscentibus cunctis
Ioannes suo nomine cuncta descri-
bere“.)

O determinatiune mai de aprópe
a tempului cándu s'a scrisu Evangeli'a
a patr'a (a lui Ioanu), afara de aceea
ca s'a scrisu in urm'a celoru-lalte trei
nu avemu.

Epifaniu Kaer. 51. c. 12. ne spu-
ne spune ca s'a scrisu sub Imperatulu
Claudin. Cei-lalti s. s. Parinti punu
scrierea acést'a cam pre la anulu 80.
Siguru inse nu putemu scí decátu ca
inainte de 100 s'a scrisu in Efesu.

(Va urmá.)

*) Euseb. VI, 14: *τὸν μέντοι Ἰωάννην
ἔσχατον συνιδόντα, ὅτη τὰ σωματικά ἐν
τοῖς εὐαγγελίοις δεδήλωται προτραπέντα
ὑπὸ τῶν γνωρίμων πνεύματι θεοφορηθέν-
τα, πνευματικὸν ποιῆσαι εὐαγγέλιον.*

*) Indemnandu-se condiscipulii si epis-
copii sei a disu: ajunati-mi de astadi ince-
pendu trei dile, si ori-ce s'aru descoperi fia-
cui, sa nu spunemu unulu altui'a. In acea
nopte s'a descoperitu (i s'a aretatu) lui Fi-
lipu, cá Ioanu sa scria tóte in numele seu
sub priveghierea tuturoru.

a) Se va face de preferintia si
intr'unu modu mai simtitoriu, ajutóre
mai intáiu rudeloru mele celoru ser-
mane si impoverate de greutáti; iera
in casu de maritisiu a veri-unei'a din
ficele rudeloru acestor'a Administra-
torii fondului, potrivit cu positiunile
familiei si trebuinti'a de fatia, voru
chibdiu a veni in ajutoriu cu sumele
necesarii.

b) Restulu, bine cumpanitu, se va
intrebuintia in ajutóre altoru sermani
dintre straini (preferindu-se aci vedu-
vele preotiloru scapatati) precum si
in cumperatóre de cárti, odóre bise-
ricesci, vestmente sacre si reparatiuni
pre la bisericele fára medilóce séu in
neputintia de a si le procurá numai
cu ajutoriulu enoriasiloru.

VII. Dorindu cá acestu fondu sa
nu aiba nici o inclinare cu fondurile
Seminariului Nifonu precum asemenea
nici vre-unu amestecu, ori cátu de
departe, cu alte fonduri straine ce
s'aru mai destiná si de altii spre
acestu sferitu séu cu fondurile pu-
bliche de instructiune, ori de acte fi-
lantropice ale altoru societáti, reco-
mandu si prescriu cá regula nestra-
mutata dumnealoru Dimitrie Stefano-
polu si nepotiloru mei Ghitia Enescu
si Alecsandru Lazarescu, pre cari ii
instituescu administratori ai fondului
acestui'a, precum suntu totu de odata
numiti si epítropi ai Seminariului Ni-
fonu, cá sa administre osebitu si in
parte veniturile sele si sa faca a se
tiené o comptabilitate anume pentru
acestu scopu.

VIII. Nici o alta autoritate, ori
care aru fi, precum nimeni asemenea
din cei ce represinta o ramura a pu-
terii publice, fia districtuale, fia co-
munale, n'au dreptulu a se amestecá
séu interveni in nici unu modu si sub
nici unu pretextu in lucrárele si atri-
butiunile acestei administratii. Singuru
in persóna fratele in Christosu Metro-
politu alu scaunului din Bucuresci, in
alu cáruia inaltu caracteru si zelósa
desinterecare 'mi punu deseversit'a
incredere si pre care 'lu rogu ferbinte,
va esercitá unu dreptu de supra-ve-
ghiare spre a face sa se esecute in-
tocmai si neclintite dispositiile acestui
asiediamentu, aducándu la tempu si
la locu cuviinciosele observatiuni (de
va fi casulu) fára inse a se amestecá
in administratiune.

IX. Cándu, ceea ce nu potu crede,
guvernulu séu ori-care putere publica,
perdiendu d n vedere scopulu de fo-
losu generalu si calcándu in picióre
ori-ce sentimentu de gratitudine pen-
tru atátea serguintie, va cugetá a se
amestecá in afacerile administratiunii,
ori va tinde a slabí acestu asiedia-
mentu, a-lu modificá, a-lu prefaca,
a-lu contopí cu altulu séu, in fine,
a face ori-ce actu de natura ai loví
independenti'a si a introduce amestecu
strainu, atunci administratorii susu
aretati, séu cei ce le voru luá loculu
dupa tempu, déca, dupa tóte protes-
tatiunile facute domnitoriului, puterii
judecatoresci si corporiloru legiuitoare,
si dupa tóte cercárele intrebuintiate
spre a tiené neatinsé prerogativele
acestui asiediamentu, voru vedé ca
totulu este indesiertu, remane atunci
cá Dumnedieu sa judece si sa respla-
tésca acelu'a cari au voitu sa inabu-
siesca invetiatur'a si luminarea popo-
rului si au mersu pána sa hrapésca
si pánea seraciloru.

X. La casu de mórté, de nepu-
tintia séu alta impregiurare nepre-
vediuata ce aru descomplectá numerulu
de trei alu administratoriloru ce amu
instituitu, atunci acelu'a séu acelu'a din
administratii remasi in fiintia voru
convocá, prin scirea fratelui in Chri-
stosu Metropolitu alu scaunului din
Bucuresci, pre corpulu profesorulu
alu Seminariului Nifonu, spre a alege
dintre neamurile mele, fia ori cátu de
departe, pre complinitoriulu trebuin-
ciosu, cautándu totu-déun'a pre celu
mai destoinicu si mai zelosu intr'acé-
st'a. Totu astfelu se va urmá si in

